

Tale ved afsløring af Føniksreden Svendborg Kirkegård

17. maj 2012

Kunsten omkring os kan spille mange forskellige roller.

Der findes kunst, der mest af alt fungerer som dekoration.

Nogle kunstværker springer op som narren på kongens bord. Underholder og vækker latter, når konflikten truer.

Der findes nøje udtænkte og teoretisk baserede kompositioner, som man kan tolke længe på, og der er den politiske kunst - både magthavernes pompøse manifestationer og deres samfundskritiske modstykker.

God kunst spiller flere og gerne mange af disse roller på én gang.

Igennem tiden har jeg nydt det privilegium at kunne lave en række fast opstillede skulpturer rundt om i landet.

Når det gælder den type værker, har jeg altid lagt vægt på at de skulle udfylde så mange af kunstens roller som de kunne komme af sted med.

Med de kunstneriske virkemidler, jeg råder over, har jeg ønsket at lave skulpturer, der var kunstnerisk indholdsrige, smukke at se på og som samtidig forholdt sig til de rum, de fik tildelt - ude i naturen eller inde i arkitekturen.

Det har også været vigtigt, at skulpturerne blev forbundet med de steder, hvor de skulle stå, for eksempel ved at rumme motiver og symboler hentet fra stedernes historie eller funktioner.

Når det gælder monumentet Føniksreden, synes jeg at det er lykkedes at få inddraget mange af de ting, jeg netop har nævnt.

Men derudover er der noget helt specielt ved Føniksreden.

Der er en alvor i den sag, vi i dag er samlet om, som rækker så vidt at det undervejs har bragt mig i tvivl om, hvorvidt jeg kunne og skulle lave denne skulptur. Det drejer sig om krig og fred og om liv og død - og ikke på afstand men helt tæt på, med rigtige mennesker, konkrete historier, afsavn, tab og sejre. Det er ikke småting at ville behandle i en skulptur.

Det er afgørende for mig at fastslå, at jeg nærer den dybeste respekt for de mennesker og den indsats, vi i dag er samlet for at ære.

Når det er sagt, er det også vigtigt for mig at præcisere hvad det er, der vækker min respekt.

Et meget anvendt citat om krigen stammer fra den gamle krigsteoretiker Carl von Clausewitz's bog "Vom Kriege". Det lyder i oversættelse: "krig er ikke andet end politik videreført med andre midler".

Umiddelbart lyder det jo logisk. Og hvis man anlægger teoretikerens synsvinkel og ser ned på verdenshistorien og dens slagmarker som på et skakbræt, kan det synes rigtigt.

Hvis man derimod forstår politik som vores moderne diplomatis og det internationale samfunds bestræbelser på at løse konflikter med fredelige midler og i respekt for de

menneskelige værdier, vi normalt holder frem som grundpillerne i vore demokratier, ja, så ser det lidt anderledes ud.

Så er det ikke længere muligt at se krigen som nogen form for forlængelse af politikken og Clausewitz sætning står tilbage som nonsens. Som at sige, at barbari ikke er andet end civilisation videreført med andre midler.

Men hvorfor trækker jeg så Clausewitz frem? For at gøre ham til grin? Nej. Det gør jeg, fordi hans sætning rummer essensen af den logik, der har ført til Danmarks moderne, såkaldt aktive udenrigspolitik.

Det er forestillingen om at det, man ikke kan vinde med det gode, kan man tvinge igennem med magtmidler og at Danmark er forpligtet til at yde et aktivt bidrag i denne form for magtpolitik..

Jeg er opvokset i et Danmark, hvis rolle i verdens konflikter var mægling og fredsmissioner - alt sammen baseret på fredens logik. Et land, der erkendte sin lidenhed, gjorde den til sin styrke og vandt international anerkendelse for det.

Det er med sorg at jeg ser mit land forandret til en krigsførende nation.

Det betyder ikke at jeg er antimilitarist eller pacifist. Jeg anerkender betydningen af at landet opretholder sin forsvarsevne.

Jeg nærer som sagt også den dybeste respekt for de unge mennesker, der er klar til at sætte livet på spil for at følge deres overbevisning i arbejdet for en bedre verden - uanset om jeg er enig i midlerne eller ej.

Men min stærke modvilje mod krigen betyder, at Føniksreden, som jeg har tænkt den, ikke på nogen måde kan tages til indtægt for nogen krig eller for den såkaldt aktive udenrigspolitik, vores land nu fører.

Føniksreden skal ikke kunne bruges til at legitimere enkeltpolitikere, partier, regeringer eller folketingsflertal, der nu eller i fremtiden træffer beslutning om at sende unge danske mænd og kvinder ud i fare og kamp.

Monumentet er til ære for den enkelte udsendte. Det kipper med flaget for offerviljen hos soldaten, lægen, politimanden og den ulandsfrivillige der - efter sin egen overbevisning - gør en farefuld indsats for en bedre verden.

Monumentet er sat til ære for de udsendtes familier, som lider afsavn og tab. Det er også til ære for dem, der ikke faldt, men som kom hjem og i dag går iblandt os og skal finde sig tilrette i civilsamfundet under byrden af de oplevelser, de har med sig fra det fremmede. Den sidste opgørelse, jeg så, siger at vi i Danmark nu har omkring 27.000 hjemvendte soldater fra de krige og konflikter, landet igennem de seneste år har været involveret i.

Det er de overvejelser, der ligger bag monumentet Føniksreden.

Skulpturen viser en ørken, hvor Fugl Føniks har bygget sin rede og brændt sig selv op.

Det er heldigvis ingen daglig begivenhed; ifølge myten sker det en gang hvert 500 år. Nu skal kæmpefuglen finde ud af at genopstå af asken. I den gamle fortælling er det en aldeles ensom kamp, Føniks kæmper, men i vores Føniksrede sker der noget nyt. Der er kommet fremmede fugle til: en høg og en due symboliseret ved de to skærmende vinger, der står vagt om Føniks' æg i ørkensandet.

Dét at komponere med flere skulpturelementer, er noget, jeg ofte gør. I dette tilfælde er der en hel række dele sat i forhold til hinanden. På den måde bliver også afstandene imellem delene og det åbne rum i skulpturen til en del af kompositionen.

Målet har været at lave en komposition, der i sig rummer megen spænding, bevægelse og visuel dynamik, men som udadtil og som helhed fremstår i ro og balance. Den står roligt i sin lysning og den forholder sig til det rum, der er givet til den: et rum under mægtige træer, mellem grave og nær ved mindesmærket for de faldne modstandsfolk fra anden verdenskrig. En del af monumentets lille haveanlæg er en stenbænk, hvor man kan give sig selv et øjeblik fred til at se monumentet og mærke stedets atmosfære.

Så vidt mine intentioner. Hvor vidt jeg har haft held med mit arbejde, må I være med til at bedømme.

I forbindelse med skulpturen er der nedlagt en bronzeplade med et lille digt om Fugl Fønix. Det fortæller om kampen og om vores hjælp - men også om, hvor kompliceret det er at hjælpe og om, at man ikke altid skal forvente tak for sin hjælp.

Skulpturens store vinge, ægget, de røde bålsten og bænken er lavet af nordisk granit. Den lille vinge er støbt i bronze hos vores lokale bronzestøber, Skulpturstøberiet i Svendborg. Fundamenterne, belægningen i nexøsandsten og haveanlægget er udført af Tommy Christensen og hans dygtige folk her på kirkegården.

Jeg vil gerne Takke Tommy og hans folk såvel som Skulpturstøberiet v./ Jørn Svendsen for et fremragende samarbejde. Tak til kirkegårdsbestyrelsen for opgaven og for indlevelse og interesse undervejs i arbejdet. Endelig en stor tak til fabrikant Henrik Halberg, der har ydet vigtig økonomisk støtte til monumentet.

Søren west